

Venäläisten jalkapallofanien äärioikeistolaisuus

A l e k s e i K o z l o v

Tämä artikkeli ei pyri venäläisen jalkapallohuliganismin kattavaan analyysiin. Sen sijaan artikkelissa tarkastellaan ja valaistaan yhtä sen tendenssiä, nimittäin äärioikeistolaisten, rassistien, ksenofobisten ja homofobisten näkemysten ylivaltaa ja kehitystä tämän alakulttuurin sisällä. Nämä näkemykset ilmenevät niin konkreettisesti toiminnassa, symboliikassa kuin myös lukuisissa teksteissä, jotka ovat laajasti esillä erityisesti Internetissä.

On välttämätöntä nähdä perustavanlaatuinen ero jalkapallohuligaanien, *hulsien* (*hulz*), ja skinhead-natsien, *bonheadien* tai *bonien* (*bonhed*, *bon*), välillä. *Hulseille* ensisijainen arvo on jalkapallo ja kaikki jalkapalloon liittyvä¹, eritoten kahakat toisten jalkapalloseurojen *hulsien* kanssa. *Hulsien* keskeiset henkilökohtaiset tavoitteet ovat itsensä toteuttaminen ja aggressiivisen energian päästäminen ulos. Sen sijaan *bonien* tavoite on strateginen: rodullisen puhtauden säilyttäminen, ja tämä tavoite yritetään saavuttaa kaikin käytettävissä olevin keinoin. Tästä huoli-

matta nämä alakulttuurit ovat keskenään tiiviissä vuorovaikutuksessa, symbolit ja koodit siirtyvät toisesta toiseen. Monet *hulsit* ovat rasisteja, mutta harvemmat *bonit* ovat *hulseja*.

Fanikulttuurin ja huliganismin typologia

Jalkapallokulttuuri kokonaisuudessaan, ja fanien ja huligaanien alakulttuuri erityisesti, on kokonaan tai osittain suljettu, siksi esitän fanimaailmassa yleisesti hyväksytyyn *hulsien* typologian.

Ensimmäinen ryhmä on penkkiurheilijat, huligaanien slangilla *kuzmitši*. Tämä lukumäärällisesti merkittävä ryhmä koostuu henkilöistä, jotka käyvät säännöllisesti oman joukkueensa otteluissa, ostavat yleisesti saatavilla olevaa, joukkueen symboleilla varustettua ottelurekvisiittia ja lukevat säännöllisesti *Sport-Ekspress*-urheilulehteä.

Toinen ryhmä on jalkapallofanit. Se on lukumäärällisesti vähäisempi, mutta organisoituneempi. Keskeinen ero edelliseen ryhmään on se, että fanit matkustavat oman joukkueensa vierasotteluihin muihin kaupunkiin ja käyttävät ”kehittyneempää” ja varta vasten tilattua rekvisiittaa.

Kolmas, vähälukuisin mutta kaikkein organisoiduin, ryhmä ovat jalkapallohuligaanit, jotka ovat järjestäytyneet pieniiksi mutta tiiviiksi ”joukkueiksi”. Näitä joukkueita kutsutaan tavallisesti ”firmoiksi”. Jokaisella firmalla on oma nimi, omille ”uroteuille” rakentuva mytologia,

täysin määritellyt maailmankatsomukselliset päämäärät ja käytännön tavoitteet. Jokaisen firman päätehtävä on voittaa toisen joukkueen firma tai faniryhmä avoimeen fyysiseen väkivaltaan turvautuen käyttämällä kiviä, pulloja, käsillä olevia kalusteita, nyrkkirautoja, pesäpallomailoita, ketjuja, niittivöitä ja jopa puukkoja, eli jalkapallohuliganismiin liittyy suoraan viikoittainen (otteluiden yhteydessä) ja – mukaan lukien valmistelut – päivittäinen väkivalta.

Erillisenä kategoriana ovat *karlony* (kääpiöt). Yleensä he ovat teini-ikäisiä, jotka pyrkivät ansaitsemaan auktoriteettia ”vanhempien tovereiden” silmissä erittäin aggressiivisin keinoin. Kääpiöt ovat keskeisiä osallistujia, ”rivitappelijoita”, stadionien kahakoissa. Kokeneemmat huligaanit uhraavat heidät peitelläkseen omaa vetäytymistään syntyneestä hässäkästä, ajavat heidät kentälle provosoimaan ottelun kulkua, jne.

Jokaisen firman sisällä toimii ”ydin” (*hard-core* tai *top-boys*), jonka jäsenet luovat firman näkemykset, taktiikan sekä imagon. Ydin on ideologisessa mielessä aggressiivisin, kokenein ja kehittynein osa jalkapallon ympärille keskittävää yhteisöä. Juuri ytimet ovat vastuussa siitä väkivallasta, joka aika ajoin pulpahtaa esiin firmojen kohdatessa. Ytimeen ei kuulu enempää kuin 30 % firman jäsenmäärästä. Tämän artikkelin puitteissa kiinnostavia ovat eritoten ”ytimet”, samoin kuin firmojen vaikutus kaikkiin faneihin yleensä.

Ideologia

Jalkapallohuligaanien ideologisten mieltymysten kirjo on hyvin laaja aina täydestä epäpoliittisuudesta antifasismiin, mutta yhteistä on se että kaikki käyttävät väkivaltaa. Kaikkein huomattavinta osaa kirjosta hallitsee äärioikeistolainen ideologia.

Keskeisessä roolissa jalkapallohuligaanien äärioikeistolaisessa ideologiassa on rasismi venäläisenä tulkintanaan: *hulsit* näkevät päävihollisinaan kaukasialaiset, Keski-Aasiasta tulleet, kiinalaiset sekä vietnamilaiset. Tämän

lisäksi hyökkäysten kohteeksi voivat joutua myös mustaihoiset.

Suurissa kaupungeissa (Voronež, Rostov na Donu, Nižni Novgorod, Volgograd tai Samara) suurin osa rasistisista rikoksista tapahtuu juuri jalkapallo-otteluiden alla tai niiden jälkeen stadionien välittömässä läheisyydessä. Ohessa katkelma *18th Side* -firman (jalkapalloseurana Samaran *Krylja Sovetov*) ytimen johtajien haastattelusta²³:

Kysymys: Minkälainen on ideologianne, poliittiset näkemyksenne tai rodulliset ennakkoluulonne?

Mihrutka_ks: Jokaisella on oma käsityksensä rodullisista ennakkoluuloista. Me noudatamme sellaista näkemystä, jotta firmassamme ei olisi vain muutamien kansallisuuksien edustajia.

TomDeLonge: Yleistä ideologiaa ei ole. Jokaisella on oikeus omaan näkemykseensä. On ihmisiä, jotka kannattavat natsuja, on selkeitä rasisteja ja selkeitä nationalisteja. Rodulliset ennakkoluulot etenkin *džigiittejä* ja rajan takaa tulleita vinosilmä kohtaan leviävät. Ja musiikista vielä. Monet eivät todellakaan pidä räppäreistä... näin se menee.

Yksi yleisimmin jalkapallohuligaanien käyttämistä symboleista on kelttiläinen risti. Myös stilisoidut ja firman tai joukkueen nimellä täydennetyt rautaristit ovat laajasti käytössä. Antisemitismi ei ole laajalle levinnyt jalkapallohuligaanien parissa, kuten ei myöskään antikommunismi. Sen sijaan on syytä kiinnittää huomiota voimakkaisiin homofobisiin tendensseihin ja siihen, että firmoissa ei käytännössä ole naisia ja ytimissäkin naiset ovat äärimmäisen harvinaisia. Oma roolinsa on myös erityisellä katutappelijoiden kultilla. Kyseisen ilmiön psykologiset aspektit edellyttäisivät erillistä tutkimusta ja jäävät täten tämän artikkelin ulkopuolelle.

Monille jalkapallohuligaaneille rasismi ja homofobia ovat samanlaisia huligaanimuodin osatekijöitä kuin vaikkapa vaatemerkit Fred Perry tai Lonsdale. He eivät ole aatteellisia rasisteja ja johdonmukaisia homofobeja, mikä ei heitä kuitenkaan häiritse afrikkalaisten tai homojen vahingoittamisessa.

Voidaan siis erottaa kaksi erityistä jalkapallohuligaanien hyökkäysten kohdetta toisten firmojen lisäksi: maahanmuuttajat ja homot/lesbot. Kummankaan ryhmän kohdalla ei voida puhua minkäänlaisesta *fair playsta*⁴. Lisäksi yhtenä hyökkäyksien kohteena ovat antifasistit.

Miten tämä tapahtuu?

Käytännöllisesti katsoen jokaisessa alueellisessa keskuksessa on yksi tai useampi jalkapalloseura. Jokaisella tällaisella seuralla on faniryhmänsä, jossa on puolestaan vähintään yksi tai kaksi firmaa. Suurissa kaupungeissa (Samara, Nižni Novgorod, Voronež jne.) firmojen määrä voi olla viidestä kymmeneen. Tunnetuilla joukkueilla, esimerkiksi Moskovon *Spartakilla*, voi olla muutamia kymmeniä firmoja. Eli miljoonakaupungeissa on keskimäärin joitain kymmeniä kokeneita katutappelihoitoja, jotka ovat osallisina suuressa määrässä kahakoita, jotka osaavat toimia hyvin kotikaupungissaan ja – mikä tärkeintä – jotka kykenevät minä hetkenä hyvänsä käyttämään avointa väkivaltaa. Jos tähän joukkoon lisätään tavalliset fanit, jotka ovat valmiita ”seuran vuoksi” ottamaan osaa joukkolevottomuuksiin tai hyökkäyksiin maahanmuuttajien kimppuun tai homotapahtumiin, niin ”taistelijoitten” määrä nousee satoihin. Voidaan sanoa, että aktiivisten jalkapallohuligaanien määrä koko Venäjällä on runsaat kymmenen tuhatta, joista suuri osa Moskovassa ja Pietarissa. Sen sijaan jalkapalloon löyhästi liittyviin toimiin epäsäännöllisesti osallistuvien määrä on huomattavasti suurempi.

Tässä esimerkin vuoksi lyhyt katsaus pietarilaisen jalkapalloseura *Zenitin* firmoihin:

1. *Koalitsija* (Koalitio) on toiminut vuodesta 2001. Tämän firman jäsenten keski-ikä on yksi korkeimmista. Firmalla on alajaosto nimeltä *Molodaja koalitsija* (Nuori Koalitio). Jäsenmäärä on yli sata henkeä.

2. *Gremliny* (Riiviöt) ilmestyi kuvioihin vuonna 1999. Se on ”zenitiläisen” liikkeen ydin. Venäjän laajimmin näkyvänä firmana se kuuluu Pietarin vaikutusvaltaisimpiin. Jäsenmäärä on

70–80. Sen nuorisofirma on *Mobile Group*.

3. *Jolly Nevsky* on Pietarin vanhin firma, jonka jäsenmäärä on noin 70 henkeä. Sen nuorisosasto on *Young Jolly Nevsky*.

4. *Z-44* on yksi ensimmäisistä firmoista, jolle huliganismista tuli todellinen prioriteetti.

5. *Nevski front* (Nevskin rintama) on eräänlainen pietarilaisen jalkapallofaniliikkeen ydin. Se tuli julkisuuteen vuonna 1996, kun *Zenit* palasi mestaruusliigaan. Lukumäärältään se on yksi Pietarin suurimpia firmoja, noin 300 henkeä.

6. *Piterskije volki* (Pietarin sudet) irtaantui *Nevski frontista*. Se tukee nykyään avoimesti *White Power* -aatteita ja on osallisena monissa aktioissa.

7. *Brigadiry* (Priikaatilaiset) aloitti toimintansa nuorisofirma *Z-44-nä*, mutta kehittyi lyhyen ajan sisällä yhdeksi kaupungin johtavista firmoista. Sen ydin muodostuu jalkapallonhuliganismin ”veteraaneista”.

8. *Krymskije* (Krimiläiset) (*Beagle Boys*) tuli julkisuuteen vuonna 2000.

9. *NordSide* erosi omaksi firmakseen *Jolly Nevskistä*.

10. *Snake City Firm* on ikäjakaumaltaan nuorin firma. Jäsenten keski-ikä on 17–19 vuotta. Sen erityispiirre on, että sen jäsenet asuvat pääosin Pietarin esikaupungeissa, mutta firmalla on kuitenkin filiaali Pietarissa. Ideologiana on *White Power*. Julkaisee lehteä *City Magazine*.

11. *Mad Crowd* perustettiin vuoden 2001 tietämällä hajonneen *Sindicate*-firman tilalle. Firma on vahvasti kotiorientoitunut ja matkustaa harvoin vierasotteluihin. Ideologiana *White Power*. Firmalla on läheiset suhteet *Mobile Groupiin* ja *Snake City Firmiin* Vuonna 2006 osa jäsenistöstä oli syytteessä rasistisista rikoksista, mikä toi firmalle suurta julkisuutta⁵.

12. *Team-12* (*T-12*) on melko tuore firma, jonka jäsenet ovat 17–19-vuotiaita. Ideologiana on *White Power*. Ollut mukana yhteisissä aktioissa *Mad Crowdin* kanssa.

13. *Old City Firmin* perusta oli alkujaan *Z-44:n* filiaali, joka sittemmin lähti omille teilleen muodostuen omaksi firmaksi. Pitää johtopaikkaa kahakoinneissa toisten pietarilaisten firmojen

kanssa.

14. Uusia firmoja *Evil City, Sprut Firm, Green Line Firm* ja *Inquisitors*.

Zenitin ympärillä toimii siis runsaat 15 firmaa, joista noin kolmannes tukee avoimesti rasistisia näkemyksiä. Firmojen kokonaisjäsenmäärä on yli 1000 henkeä. Jos otetaan huomioon Moskovan jalkapalloseurojen lukumäärä verrattuna Pietarin, firmojen aktiivisten osallistujien luku ei voi olla hätkähdyttämättä.

Jalkapallon ohella näitä ihmisiä yhdistävät myös muut alakulttuuriset siteet, esimerkiksi musiikkimieltymykset. Venäläisen ska-musiikkikiskenen erityisenä alakategoriana on ”jalkapallo-ska”, jonka tunnustettuna johtajana toimii moskovalaisyhtye *Clock Work Times*⁶. Toinen tunnettu ryhmä on vähemmän taidokas mutta avoimen natsistinen *Bandy Moskvy* (Moskovan Koptat), jonka rumpali Andrei määrittelee jalkapalloa seuraavasti:

Minusta jalkapallo on paras oikeistopropagandainstituutti ja paras tapa harjoittaa oikeistopoliittikkaa nuorison keskuudessa ja myös paras keino muodostaa oikeistoliike. Juuri jalkapallohuliganismin ansiosta on viety onnistuneesti läpi suurimmat suoran toiminnan [rasistiset – A. K.] aktiot.⁷

Musiikin ohella *hulseja* yhdistää myös kaudokirjallisuus ja elokuva. On olemassa joitain kymmeniä kulttimaineessa olevia ”ulkojalkapallollisia” kirjoja ja elokuvia, jotka ovat esillä Internetissä tai myynnissä kirjakaupoissa. Tunnetuin näistä on Nick Loven ohjaama elokuva *Football Factory* (Jalkapallotehdas), joka perustuu samannimiseen romaaniin; joskin elokuva on huomattavasti suosittu. Jalkapallohuligaanit ammentavat sitaatteja niin elokuvasta kuin kirjastakin. *Football Factory* kertoo Margaret Thatcherin ajan englantilaisen työväenluokan ankeasta arjesta, jota värittävät lauanteiset jalkapalloaktiot, joiden ansiosta päähenkilötkin heräävät eloon. Muita kulttikirjailijoita ovat Brimsonin veljekset (mm. *Everywhere we go, Barmy army*). Näiden teosten painosmäärät ovat

sadoissa tuhansissa. Joissain teoksissa jalkapalloväkivalta kuvataan yksityiskohtaisesti mutta tuomitaan, toisissa taas romantisoitaan.

Myös *fanzineja*, toisin sanoen erilaisia lehtiä, jotka käsittelevät sekä omaa seuraa että itse fanikulttuuria, julkaistaan paljon. Niitä kiertää ”ulkojalkapallollisten” toiminnan sisällä. *Fanzinet* voidaan jakaa fanilehtiin ja jalkapalloon löyhästi liittyviin lehtiin. Fanilehtien levikki on suurempi, joitakin tuhansia, ja ne käsittelevät pääosin itse jalkapalloa tai vierasotteluja, joskin niissäkin on satunnaisesti myös muita aiheita. ”Ulkojalkapallollisia” *fanzineja*⁸ julkaisevat yksittäiset firmat ja entusiastit, ja painosmäärä on yleensä pieni. Säännöllisiä aiheita näissä ovat jalkapalloon löyhästi liittyvät aiheet sekä politiikka, ja osa julkaisuista on avoimen rasistisia. Tunnetuin näistä julkaisuista on Moskovan *Spartakin* firman *Flint's Crew:n Ultras News*, joka ei ole ilmestynyt sitten vuoden 2001, mutta joka on laajasti saatavilla Internetissä. On huomattava, että kaiken kaikkiaan Venäjällä harrastetaan niin sanottua englantilaista fanikulttuuria, joka suuntautuu ”ulkojalkapallolliseen” toimintaan ja suoraan väkivaltaan.

Tällä hetkellä on siis havaittavissa monituhantinen – Moskovassa ja Pietarissa tuhansia, isoissa kaupungeissa satoja – alakulttuuri lujine ja jatkuvasti kehittyvine horisontaalisine siteineen. Se on valmis väkivaltaan, myös rasistiseen ja etniseen. Erityistä on se, että tämä alakulttuuri, tarkemmin sanottuna sen äärioikeistolainen ja rasistinen suuntaus, on suhteellisen tuntematon Venäjän oikeus- ja poliisiviranomaisille. Miliisi, joka keskittyy ainoastaan jalkapallohuliganismin ulkoisiin ilmauksiin, suhtautuu siihen kuin luonnonilmiöön, jolla ei ole ideologista ja organisatorista pohjaa.

Otetaan tähän yhteyteen muutamia vastauksia kyselystä, joka tehtiin Moskovan *Spartakin* faniryhmän *Red-White Hooligans* -sivustolla 22.8.2006. Sivustolla oli tuolloin 733 kävijää.

Ensimmäinen kysymys: Onko teillä yhteyksiä ”ulkojalkapallolliseen” toimintaan, toisin sanoen osallistuteko firmojen välisiin yhteenottoihin, kuuluttko johonkin näistä firmoista? 699:stä

kysymykseen vastanneesta 447 myönsi, että heillä on jokin suhde ”ulkojalkapallolliseen” toimintaan. Suurin piirtein samainen lukumäärä, 483 henkilöä, vastasi kysymykseen ”Mitä on fair play?”⁹

Tästä voidaan päätellä, että vähintään 400 *Red-White Hooligansien* sivustolla kävijää osallistuu säännöllisesti eri joukkueiden firmojen välisiin yhteenottoihin, eli 400 nuorta on milloin tahansa valmis käyttämään raakaa väkivaltaa vastustajia kohtaan.

Seuraava kysymys: ”Miten suhtaudutte *White Poweriin*?” 483:sta kysymykseen vastanneesta 299 määritteli omat näkemyksensä rasistisiksi ja vain 67 antifasistisiksi. Ottaen huomioon Internet-kyselyjen epätarkkuuden voidaan päätellä, että sivun kävijöiden joukossa on noin 200 rasistisista näkemystä omaavaa henkilöä, jotka ovat valmiita väkivaltaan toista etnisyyttä ja rotua edustavaa henkilöä kohtaan.

Perustellakseni jalkapallohuligaanien piirissä leviävien ja vahvistuvien äärioikeistolaisten näkemysten vaarallisuutta, otan tässä esille kaksi esimerkkiä.

4.11.2005 osallistui Moskovassa äärioikeistolaisten ”oikealle marssille” (*Pravyi marš*) noin 3000 nationalistia. Keskeisistä iskulauseista vastasivat *Dviženija protiv nelegalnoi immigratsii DPNI* (Luvatonta siirtolaisuutta vastustava liike) ja *Evrazijski sojuz molodeži ESM* (Euraasialainen nuorisoliitto). Suuri osa oli natsi-skinejä ja jalkapallohuligaaneja. *Hulsien* osallisuudesta marssiin voi lukea eri Internet-foorumeilta.

Toisena esimerkkinä on homoparaatin hajotaminen 27.5.2006 Moskovassa. Vastamielensoitukseen Moskovon viranomaisten kieltämää

mutta silti pidettyä gayparaatia vastaan osallistui noin 1000 nationalistia. Heistä 300-400 oli jalkapallohuligaania, jotka rinnan *bonheadien* kanssa ottivat aluksi osaa yhteenottoihin gayparaatin osallistujien kanssa mutta sitten jahtasivat homoja, lesboja (kirjattiin yli 30 hyökkäystä), kaukasialaisia ja muita ”vihollisia” Moskovon kaduilla.

Jalkapallohuliganismin äärioikeistolaiset tendenssit ovat sitäkin vaarallisempia, että ne ovat piilossa. Erotuksena *bonheadeista*, joilla ksenofobis-rasistinen retoriikka on päällimmäisenä, jalkapallohuligaanit ovat ksenofobeja vain muiden rinnalla.

Jako *hulsien* ja *bonheadien* välillä on olemassa, mutta aatteellisia *boneja* fanien keskuudessa on vähän. Sitä paitsi osa jalkapallohuligaaneista suhtautuu väheksyvästi *boneihin* sanoen näistä: ”[*bonit*] eivät ole todellisia tappelijoita, eivät kykene fifty-fifty-tilanteisiin ydintä vastaan, ainoastaan kymmenen joukolla kaatamaan eläkeläisen”. Organisatoristakaan jako ei käytännössä ole. Vaikka venäläisen äärioikeiston piirissä on vahva jalkapallohuligaanidiskurssi, ei yksikään poliittinen tai politiikan piirissä toimiva organisaatio ole menestynyt propagandassaan *hulsien* keskuudessa. Niinpä brittiläisen nationalistisen rintaman mallia ei ole syntynyt Venäjällä.

Alkuteksti: Kozlov, Aleksei (2006), Ultrapravyje tendentsii v futbolnyh fanatskih gruppirovkah v Rossii – Russki natsionalizm: Ideologija i nastroyeniye. Red. Aleksandr Verhovski. Moskva: Informatsionno-analititšeski tsestr ”Sova”.

Venäjältä suomentanut Jussi Lassila.

Viitteet:

- 1 Venäjäksi käytetty termi *okolofutbol* (ulkojalkapallollinen) tarkoittaa kaikkia niitä prosesseja, jotka eivät ole yhteydessä varsinaiseen jalkapallopeleihin sellaisenaan: musiikki, fanisymboliikka, huligaanien väliset tappelut jne.
- 2 Haastattelu Internet-sivulta www.unitedrats.com.
- 4 *Fair play* (reilu peli) tarkoittaa tässä kahden tai useamman firman johtajan keskinäistä sopimusta tappelijoiden lukumäärästä, paikasta ja ajasta ja siitä, ettei tappelussa turvauduta "argumentteihin" (pulloihin, ketjuihin ja vastaaviin). Toisin sanoen, firmat kohtaavat tasavahvoina, avoimena rintamana kasvatusten ja "paljain käsin".
- 5 *Mad Crowd*: ks. esim. Smirnov, Grigori: Bešenogo poimali k zaštšitu. - *Gazeta.ru* 14.7.2006. (http://www.gazeta.ru/2006/07/14/oa_208026.shtml)
- 6 Juuri tähän yhtyeeseen liittyy iso välikohtaus Moskovassa vuodenvaihteessa 2005-2006. Ks. *Stolko naroda ne ždali. – Novyje Izvestija* 31.1.2006.
- 7 Yhtyeen Bandy Moskvyy haastattelu: *Russki obraz* 2003:2.
- 8 Esimerkiksi aktiivinen *fanzine* on *Fanats.ru* (<http://un.fanats.ru/fanzin/vidfanzin2.htm>).
- 9 Sivuston ylläpitäjät määrittivät käsitteen seuraavasti: "Rehti flaidis ilman jutskia, voittoja ja nöyryytyksiä". (*Tšestnyi mahatš bez derma (argumentov), dobivanija i podstav.*)

NOVAJA GAZETA

NYT SUOMEKSI!

RIIPPUMATONTA
JOURNALISMIA VENÄJÄLTÄ.

Neljä taskukirjaa vuodessa.

Kirjassa ruoditaan Venäjän journalismin tilaa ja talouskriisiä, Georgian sotaan johtaneita tapahtumia, Pietarin ökyrakentamista, poliittisia nuorisoliikkeitä ja arvioidaan Solženitsynin elämää. Myös Televizor-yhtyeen solistin haastattelu. Kuvallitteessä palkitun dokumenttikuvaajan Juri Rostin valokuvia.

TILAA
NYT!

www.novajagazeta.fi